

VAS MÁTÉ

Canossa

(Regényrészlet)

A folyóparton kavics, a folyóban lassú áramlás. Bambuszból eszkábált apró sajka. Sásköpenyes öreg, a sajkából meredező rúdon kormoránja pihen. A madár nyakában lógó vékony zsinag akadályozza meg, hogy lenyelje a nagyobb halakat. A száműzött hivatalnok leül egy korhadékfára, mert enyhén nyilall a lába.

Mit tenne helyemben az, akinek nincs mit tennie? A vén kormorán a halász látványából sajtolná ki magának a békét, amiben szótlan révülettel andaloghat? Miért rabolnám meg ezt a szerencsétlent, a folyót és a hegyeket? Küzdelmes a halász élete. Vagy nem az, csak teszi a dolgát. Jó ez így számára, avagy sem. Szép volt az, ahogy törvénykeztem? A madár a vízbe robban, a hivatalnok összerезzen.

Ha faluja elküldte volna hozzá ezt a halászt, az szobájában állva, vállán a kormoránnal, fején egy szalmakalappal, térdig sárosan és mezítláb, arra gondolt volna, hogy ez a hivatalnok, amint sürgölődik a papírok felett: szép? Nincs más út, a költeményekben magunkat dicsérijük. Azt, hogy virrasztunk a tartományért, hogy száműzötten ülünk egy korhadékfán, és hogy madara csőréből kiveszi a zsákmányt egy halász. Ujjongunk, hogy megfigyeltük három szem pikkely csillanását, amelyek a halász ujjbegyeire ragadtak. Magunkat dicsérijük ebben, a szemtanúságunkat.

Ha a gránátalmafa virágzásáról írnék, nem a növényt énekelném meg, hanem magamat, hogy elbűvöltek. Elbűvöltségemmel bűvölném az olvasót. Szomorú ez. De ki akar arról hallani, amiről nem? Én sem. Minden reggel egyre jobban. Elunja a halász látványát, felnéz. Az egyik Uszony

felett holdkaréj maradványa tesped. Alig látszik felszínén a nyúl, aki az elixírt kotyvasztja.

Gyermekkorában élt egy száműzött hivatalnok a falujuk határában. A halhatatlanság elérésén fáradozott. Bőszén alakította egyikből a másikba a fémeket, hogy kinyerje a halált gyógyító keveréket. Túl sok higanyt ivott, nem kellett volna. Az apja szerint bolond, aki nem a császárra bízta a döntést. A szerencsétlent a hiúsága végezte ki.

„A furfang az, mely a türelem egyszerű arcát ezernyivé növeszti. A tobzó-dás azért rútt, mert felesleges. Ami felesleges, ellenséges”, oktatta az apja. Gyermekként félreértette apja jelképekhez ragaszkodó beszédét: egy kúp alakú, fenyőfa nagyságú, fekete húsmasszát képzelt el, amin ezer száj csattog. Négy gyöngye lábon járja a vadont, a szájakban apró fogak résein át higany hömpölyög. A vaksi rém pedig, amivé a császár sértegetése miatt aljasult a hivatalnok, a higanyon lépdelve néha meginog. Puffedt húsán a lefelé tartó erek hasa alatt tócsává gyűlnek.

A hivatalnok visszaindul a viskójába.

Szóba sem jöhet a halhatatlanság: ez a császár hívhatja csak vissza, a következő elfelejti. Száműzöttsége egy új uralkodónak semmit nem fog jelenteni.

[...]

Szolgája két napja nem tért vissza. Lehet, hogy megszökött. Merre indulna el, és minek? Mikor visszatér, zivatar csap le a Szárnyak Hegyére. Az egyik Uszony csúcjáról mesél urának. Itt a parasztok nem mernek öntözhető teraszokat kivájni. A hegy istenének trónját hiba lenne megbolygatni rizsföldekkel. Azért maradt ennyi ideig távol a felderítője, mert szerette volna a parasztokat meggyőzni arról, hogy felvezessék a hegyre. Szerencsére épp áldozás idején érkezett.

Reggel elindultak négyen, hogy a csúcson emelt oltáron letegyék az áldozati ajándékokat. A borongós ég alatt nyolc tál rizst és egy kivéreztetett fehér kutyát helyeztek a csúf szobrocscra elé. A fák, melyeket követtek, látszólag meg voltak jelölve: csíkokban hántották le róluk a kérget. Kikérdezte a vele tartó falusiakat, hogy ezeket szarvasok tették, vagy esetleg emberek? Nem kapott választ.

A hegy istene egy toronymagas fürtelem: tyúklábú, nyúlánk testén pikkelyek. Feje egy szöcskéére emlékeztet. Keskeny vállaiból agancsok ágaznak el mindkét irányba. Hangja egy rovar ciripelése. A parányokénál sokkal mélyebb, öblösebb. Ha a sűrű erdőt járja, ciripelése az ablaktáblákat rázza. A kancsóknak fodrozza a vizet, minek nyomán a kutyák a földhöz lapulva nyüszítenek.

A hivatalnok nekifog az oltárnak, először a szobrot rajzolja le: egy keskeny rúd, aminek csúcsán két gömb van kikarcolva. Ezek lehetnek a szemek. A rudat keresztező másikba rovátkákat véstek. Karokat sejt alakjukban, hiszen a vállnál erednek. Inkább az agancsok lehetnek. Félbehagyja a képet, balsejtelem ragadja el. Erről jobb, ha megfélemedezik. Az oltár lerajzolása szentségtelenség.

Prémbe csavartan reszket a kora téli fagyok miatt. Felejtén az elöljárót, akit a helyiek helyette tisztelnek. Nem megy. A tejüveg ég alatt tyúklábak lépdelnek. Agancsok rázzák le a kopasz gallyakról a zúzmarát. Vékony kar még vékonyabb ujjai ölelnek át egy fehér ebet. Szagatottan forognak valahány irányba az üstnél nagyobb szemek. A csáprágók a kutya húzába vájnak.

Olvadás után, az ablakon túlra meredő hivatalnok arra vár, mikor válik ki a gyöngye ciripelésből az az egy, amely elnyomja a többi. A hang hízik, egyre terebélyesedik. Folyékony durvasággal súrolja végig dobhártyáját. A fákon a jelek, bár lassabb iramlással, gyűlnek télen és tavasszal.

A parasztek úgy vélik, amíg a császár bölcsessége és a hegy istenének bölcsessége egyensúlyban mozog, azok ellen nem vétnek, addig biztonságban élhetnek. Másképp sárlavina zúdul a falujukra. A folyóba fúlnak a halászok. A rizs az ég helyett a föld gyomra felé nő.

Régen kutyák helyett lányként született csecsemők hullája feküdt az oltáron. A szolga kikérdez erről pár öreget. Dühösen tagadnak. Ez hazugság, amit róluk más falvak terjesztenek. A hivatalnok száját tépdese eszeget. Ha árvíz lesz, sárlavina, akad majd olyan elkeseredett családapa, aki hordóba fojtja lányát, és hulláját elcipeli az oltárhoz. Elkeseredésében bízni fog a másik falu hazugságában.

Érzi vajon a hegy istene, hogy a hivatalnok vétett a császár ellen? Összedolgoznak? Tudnia kell, hogy hú szolgája az Égalatti urának. Kész követni

akarátát, nem háborog ellene. Büszkeségét le kell nyelnie. Ne kerülgesse senki a házat, tehát ügyesebben kell nyelnie.

Mert a torkán akadt büszkeség rászabadítja a rémséget, ami csáprágóival leszakítja azt a büszkeséggel teli fejét. Testét egyik agancsára tűzi. Trófeaként leng, miközben bután verdesnek a lábai. A lény ciripel, a verdesés közben a hivatalnok cipői a páfrány közé esnek. Mikor szolgája megtalálja őket, cipőit markolászva siratja el. A végtisztességet megadva sírt ás a lábbeliknek. A gránátalmafa virágait a tavaszi szellő a sírdomb-ra sodorja. Rettegés helyett beismeri: ide számúzve képtelen vétkezni. A helyzet a következő: nem vadászhatja le a szöcske-szarvas isten. Csak megfigyeli, attól nem kell tartani.

Egy év múltán kilép a viskójából, meglátogatja a festmények eredeti helyszíneit. A letört hegyű cseppkövek alatt, a barlang hús levegőjét mélyen beszívva veti össze a festményt az igazsággal. Járra az erdőt, nem reszket. Látnia kell az istenségnek, hogy kialakulhat közöttük a kölcsönös tisztelet.

A császár őszi palotájába látogatva talán tényleg fogadja mindazon völgy, vízmosság és hegy urát, akikkel együtt kormányozza birodalmát. A nyolcfarkú róka, akinek hangja, akár egy csecsemő sírása, lesunyit fejjel hódol előtte. Az asszonyarcú kígyó belesugdossa a falvak bűneit fülébe. Egy vörös foltos fehér ponty, patkányfarkát csóválva, macskalábakon rohanva kéri a császárt, hogy számúzott hivatalnokát vegye újra magához. Az őszi kertet félkörívben katonák fogják közre. Háttal állnak, kezüket kardjuk markolatán nyugtatják, és hallják a gőgicsélést, sziszegést, cupogást. Hallanak még mást is, pirkadatig jelentenek az istenségek. A katonák ezeket a nyelveket nem beszélik, és tudják, ha megfordulnának, saját magukat kellene gyomron döfniük. Talán valóban így megy ez.

Alszik a hivatalnok. Éjjel egy szöcskefej hajol ablakához. A csáprágók finoman zörgetik az üveget. Az izzó szemek kivilágítják a szobát. Ha látná valaki, ahogy tyúklábán térdel, és görbe hátán tompán fénylenek a pikelyek, ahogy finoman kapaszkodik ujjaival a tetőnyeregbe, az istenség mögött állva ez a szemtanú menten összeesne.

Milyen hírt visz vajon az őszi palotába hívatlan vendégem? Hogy festettem, kórosan feledékeny vagyok, és egy évig reszkettem. A császárt

a két vállból kinyúló agancs árnya beborítja. Ciripelnek a fülébe. A kém mindahány képről beszámol. Talán az az egy, amit elégetett, lenne az, amely meggyőzné a császárt: látnom kell a festményt, hozzátok elém, aki készítette! Mondaná, mégsem fogja. Miért gyűjtöttad fel, te ostoba?